

חילקו בדבריהם בין החמיץ ללא החמיץ ומשמע שכל אחד אמר את דינו בשני האופנים]

ומתריצין: **אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא:**

בשהחמיץ דוקא, מחלוקת רבנן ורבי יהודה. כו-א אבל, כשלא החמיץ אפילו רבי יהודה מודה שאינו יין אלא מים ומתניתין רבי יהודה היא שאף לדבריו יש חילוק בין החמיץ ללא החמיץ.

וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בשהחמיץ דוקא מחלוקת רבנן ורבי יהודה.

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבא: תמד שעדיין לא החמיץ, שלקחו בכסף מעשר שני בירושלים, ולבסוף אחר ששהה אצלו החמיץ התמד, קנה מעשר את התמד, כלומר, שהכסף של המעשר שני שהגיע ליד המוכר של התמד נתחלל על התמד והמוכר יכול להשתמש בכסף כאילו הוא חולין [שאלו לא היה נחשב התמד ליין הרי שהכסף שביד המוכר לא היה מתחלל אלא היה נשאר בקדושת מעשר שני].

מאי טעמא אמרינן דקנה מעשר הלא בשעת המכר עדיין לא החמיץ התמד?

משום דמאחר שהחמיץ בסוף, איגלאי מילתא למפרע דבשעת הקניה פירא הוא. כלומר, שכבר אז נכנס כח החרצנים במים

ביחד שקל אחד, הם אינם חייבים להוסיף אפילו קלבון אחד. וטעמו של דבר, כיון שהנכסים נחשבים כאילו הם של אביהם, הרי זה כאילו נתן האב את השקל עבורם. והדין הוא שאב הנותן שקל עבור שני בניו, פטור הוא מליתן קלבון.

גמרא:

ודנה הגמרא: **מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן?**

דתנן: המתמד העושה "תמד" [משנה זו מדברת ב"תמד" שנעשה על ידי נתינת מים על שמרי יין] ונתן מים במדה על השמרים שלא היו מעושרים ולאחר זמן מצא כדי מדתו דהיינו שהתמד אינו עולה על כמות המים שנתן, הרי הוא פטור מן המעשר ואפילו אם יש בתמד טעם יין, הואיל ולא נוסף עליו כלום מהשמרים הרי הוא נחשב כמים. ורבי יהודה מחייב במעשר שלדעתו התמד נחשב ליין.

השתא תיקשי: משנתנו האומרת שהכל תלוי בכך שאם התמד החמיץ הוא נחשב ליין ואם לא החמיץ נחשב למים מני היא?

אי רבנן, האמרי דאף על גב דהחמיץ הוי מים כל עוד שלא נתרבה התמד. (174)

אי רבי יהודה, האמר דאף על גב דלא החמיץ הוי יין [שהרי רבנן ורבי יהודה לא

מן הקלבון.

למחצית השקל שהראה הקב"ה למשה.

וכתב המנחת חינוך [מצוה קה] שלדעת חכמים תוספת הקלבון היא רק תקנת חכמים, וראיתו מכך שהשוקל שקלו עבור חברו פטור

174. תוס' ד"ה המתמד מבארים למה אי אפשר לומר שמשנתנו מדברת שהתמד נתרבה שאז

ונעשו יין. אלא, לפי שלא נגמרה עדיין עשיית היין לכן לא החמיץ.

ומקשינן לרב נחמן: **אלא, מתניתין דקתני החמיץ, אין, אבל לא החמיץ התמד, לא.** שאינו ניקח בכסף מעשר ואם קנה אותו בכסף מעשר נשאר הכסף בקדושתו אצל המוכר, כיון שהתמד שלא החמיץ הוא מים. ואמאי? נימא, **דלמא אי שבקיה לתמד ולא היה שותהו, הוה מחמיץ בסוף,** והיה מתברר שכבר בשעת המכר היה יין, ואם כן הכסף שביד המוכר דינו שיהא מחולל. (175)

אלא ודאי מוכח שאפילו אם החמיץ התמד בסוף, לא אמרינן "איגלאי מילתא למפרע", אלא שכל זמן שעדיין לא החמיץ הוא בגדר מים ולכן לא נתחלל הכסף שביד המוכר. וקשיא לרב נחמן?

ומתצינן: **אמר רבה: מתניתין דקתני "לא החמיץ לא" מיירי באופן שודאי הוא שהתמד לא היה סופו להחמיץ אילו היה משאירו, כיצד? כששייר ממנו המוכר מעט מהתמד בכוס, שלא מכרו, ואותו המעט לא החמיץ גם כעבור זמן רב, ונתברר אם כן שכל שאר התמד לא היה סופו להחמיץ, ולכן נשאר הכסף קדוש ביד המוכר. אבל, באופן שהדבר בספק יש לומר שהתמד שלא החמיץ דינו כיון שמא יחמיץ בסוף, כרב נחמן.**

רבא אמר: לעולם מתניתין מיירי אפילו

כשהחמיץ לבסוף, ומכל מקום לא קשיא לרב נחמן, **דהא מתניתין מני — רבי יוחנן בן נורי היא.** שלדעתו הולכים אחר המראה, דהיינו אחר הצבע של המשקה. וכיון שצבע התמד כצבע המים לכן אינו נעשה יין אלא לאחר שהחמיץ בפועל וכפי שיבואר להלן, ודברי רב נחמן הם אליבא דרבנן דפליגי על רבי יוחנן בן נורי, ולדבריהם הולכים אחר עצם המשקה בלבד, ולכן כל סופו להחמיץ נחשב הוא כבר מעתה יין.

דתנן: שלשה לוגין מים שאובים שהיה חסר מהם קורטוב, דהיינו שלא היו שלשה לוגין שלמים אלא חסר מהם מעט, שנפל לתוכן קורטוב יין, והשלים לשלשה לוגין, ומראיהן כמראה יין, שצבע המים הפך להיות אדום על ידי קורטוב היין, ונפלו המים הללו למקוה שאין בו ארבעים סאה מי גשמים לא פסלוהו. שהרי אין כאן שלשה לוגין שלמים של מים [שהיין אינו פוסל את המקוה] שזה השיעור של מים שאובים הפוסלים את המקוה.

ולא רק כשהמים שינו צבעם. אלא אפילו **שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיהן כמראה מים, שהרי חלב מועט אינו משנה את צבע המים, ונפלו למקוה, לא פסלוהו. אף על פי שיש כאן צבע מים, מכל מקום לא מצטרף החלב להשלים שיעור של שלשה לוגין של מים, כיון שאין הולכין כלל אחר המראה, והרי לא נפלו למקוה שלשה לוגין שלמים של מים.**

אפילו רבנן מודים שנחשב ליין.

מכל מקום קושית הגמרא היא באופן שהלוקח כבר שתה את התמד, ואי אפשר לברר מה יהא בסופו, ואם כן יש לילך אחר הרוב, ורוב

175. ואף על פי שהדבר בספק אם יחמיץ בסוף,

מתמד אחר אפילו אם הוא כמותו, **אלא אם כן החמיץ התמד בשניהם**, וכדמפרש ואזיל.

ומוכח מדברי רבי אלעזר, שקסבר **שבלא החמיץ מחלוקת רבנן ורבי יהודה**. דהיינו, שרבי יהודה מחייב במעשר אפילו בלא החמיץ, שהרי רבי אלעזר אומר שבלא החמיץ לדעת רבי יהודה אין מפרישין עליו ממקום אחר, משמע שהוא אמנם חייב במעשר.

וכך הוא ביאור דברי רבי אלעזר: **ועד כאן לא מחייב רבי יהודה בתמד שלא החמיץ אלא להפריש את המעשר מיניה וביה**, מתוך התמד עצמו. **אבל להפריש מעלמא**, מתמד אחר שלא החמיץ אף הוא, **לא**, שיש לחשוש דלמא אחד מהם יחמיץ בסופו והרי הוא כבר מעתה יין, וחייב במעשר. והשני לא יחמיץ לעולם, והרי הוא מים ופטור מן המעשר. **ואתי לאפרושי מן החיוב על הפטור, ומן הפטור על החיוב**. שאסור לעשות כן שאם מפריש מהפטור על החיוב הרי הוא אוכל טבל, לפי שהחיוב לא נעשה מתוקן על ידי הפרשה מדבר הפטור ממעשר והוא נשאר טבל, ואם מפריש מהחיוב על הפטור לא חל שם "תרומה" על התרומה שהוא מפריש מהחיוב משום שאינו מופרש על דבר שחייב במעשר, אלא התרומה נשאר טבל וכשיתן אותה לכהן הרי הוא מכשילו באכילת טבל שאסור אפילו לכהנים.⁽¹⁷⁸⁾ **תנו רבנן: התמד**

רבי יוחנן בן נורי אומר: הכל חולך אחר המראה. הלכך, ברישא, שהמים יש להם צבע יין דינם כיון, ואינם פוסלים את המקוה. אבל בסיפא, כיון שיש כאן שלשה לוגין בצבע מים, הרי גם החלב שנמצא בתוכו דינו כמים, ומצטרף לפסול את המקוה.

ומסיק רבא: **לאו אמר רבי יוחנן בן נורי דבתר חזותא אזלינן**. כלומר, שמשקה שאינו מים הופך להיות דינו כמים על ידי שיש לו צבע מים,⁽¹⁷⁶⁾ כמבואר בדין דקורטוב חלב. **הכא נמי** במתניתין, בתמד שלא החמיץ, יאמר רבי יוחנן בן נורי שאף על פי שבעצם התמד הוא כבר יין כיון שסופו להחמיץ [כרב נחמן], מכל מקום, **זיל בתר חזותא וטעמא**. וחזותא דהאי תמד שלא החמיץ,⁽¹⁷⁷⁾ **מיה נינהו**: הלכך, דינו כמים עד שיחמיץ, שאז יש לו כבר טעם יין, ולכן דינו כיון.

ופליגא, הא דרב נחמן שאמר לעיל שמחלוקת רבנן ורבי יהודה במשנה ד"המתמד ונתן מים" אינה אלא אחר שהחמיץ התמד, **אדרבי אלעזר**.

דאמר רבי אלעזר: הכל מודים, אפילו רבי יהודה שמחייב את התמד שמצא כדי מדתו במעשר, מודה הוא שאין מפרישין עליו תרומות ומעשרות ממקום אחר, דהיינו

177. וגם טעמו. תוס' הנ"ל

178. תוס' ד"ה ופליגאי מקשים, הרי רבי אלעזר לא חולק כלל על רב נחמן? שהרי רב נחמן אמר לעיל שכל שעתיד להחמיץ הוא כבר מעתה יין, ואם כן, מה שאמר רב נחמן שרבי יהודה לא

ה"תמדים" סופם להחמיץ — רש"י, ועיין תוס' ד"ה דלמא

176. [בתנאי שגם טעמו מים — תוס' ד"ה רבא וד"ה טעמא]